

Regiondirektörens rapport

December 2021

Innehållsförteckning

Inledning	3
Ekonomirapport	4
Produktion och tillgänglighet	4
Personalrapport	5
Aktuella händelser	6
Region Norrbotten i lokala medier	6
Vaccinationer covid-19.....	6
Information från verksamheten	7
Förstärkt omhändertagande vid akut psykisk ohälsa	7
Ny helikopterplatta vid Sunderby sjukhus	7
Begränsning för ambulanshelikoptern	8
Tandvård för barn och unga.....	8
Regiongemensamt	9
Smittskydd Norrbotten.....	9
Nationella Läkemedelslistan.....	9
Utvärdering av jämställda beslut	10
Patientsäkerhet	10
Trycksårs-mätningen	10
Följsamheten till föreskriften om basala hygienrutiner och klädregler	11
Lex Maria, händelseanalyser och suicid	11
Aktuella tillsynsärenden	11
Regionala utvecklingsnämnden	12
Näringsliv och samhällsplanering.....	12
Kulturverksamheterna.....	13
Analysrapporter	14
Analys av sexuell hälsa och rättigheter i norrlänen	14
Bilagor	16
1. Ekonomirapport per november 2021	16
2. Produktion och tillgänglighetsrapport per november 2021.....	16
3. Personalrapport per november 2021	16
4. Uppföljning sommarförmåner 2021	16
5. Utvärdering av arbetet med jämställda beslut.....	16
6. Sexuell hälsa och rättigheter i norrlänen.....	16

Inledning

När det snart är dags att summera 2021 tvingas vi konstatera att pandemin alltjämt håller oss på tårna. Den nya omikron-varianten kommer sannolikt spridas även i Norrbotten trots att vi har en hög vaccinationsgrad. Påverkan på vården är än så länge osäker eftersom det är en ny variant av viruset, men vi måste utgå ifrån att det kommer innebära ett ökat vårdbehov under en period. Näringsliv och kultur påverkas återigen av smittskyddsrestriktioner men denna gång finns bättre förutsättningar att upprätthålla verksamheten med hjälp av covid-pass och andra smittskyddsåtgärder. Tack vare det hårda arbete som gjorts och fortfarande görs med att vaccinera så många norrbottningar som möjligt står vi denna gång bättre rustade att möta ännu en virusvariant.

Anna-Stina Nordmark Nilsson

Regiondirektör

Ekonomirapport

Resultatet per november är 1 354 mnkr vilket är 194 mnkr bättre än per oktober och en förbättring med 697 mnkr jämfört med november föregående år. Verksamhetens resultat är 755 mnkr, vilket är 73 mnkr sämre än föregående år och 427 mnkr bättre än budget.

Resultatet har belastats av engångskostnad för förändrade livslängdsantaganden i pensionsskultsberäkningen på 236 mnkr.

Totala ökningen av nettokostnaderna är 405 mnkr (5,5 procent) högre än förra året. Nettokostnadsutvecklingen exklusive förändringen i livslängdsantagandena är 2,3 procent.

Divisionerna redovisar ett positivt resultat på 30 mnkr vilket är en positiv avvikelse på 86 mnkr jämfört med budget. Underliggande underskott finns fortfarande i verksamheterna akut omhändertagande, tandvård och hälsocentraler.

Hälsocentralerna som drivs i egen regi redovisar en positiv budgetavvikelse på 23,3 mnkr vilket är en förbättring på 52,9 mnkr jämfört med november föregående år varav statlig ersättning för PCR-testning påverkar resultatet positivt med ca 49 mnkr.

För mer information se bilaga 1 Ekonomirapport per november 2021.

Produktion och tillgänglighet

Både produktion och tillgänglighet har under november påverkats negativt till följd av corona-pandemin och dess efterverkningar.

Telefontillgängligheten till hälsocentralerna uppgick till 77,6 procent i genomsnitt för november vilket är högre än motsvarande period föregående år (75,5 procent 2020).

Andel väntande patienter som väntat 90 dagar eller kortare på ett beslutat besök i specialiserad vård var i november 48 procent vilket är 6 procentenheter lägre jämfört med november föregående år (54 procent). Andel väntande patienter som väntat 90 dagar eller kortare på en beslutad operation/åtgärd i november är 48 procent, vilket är 10 procentenheter lägre jämfört med november föregående år (58 procent), och lägre än november 2019 (78 procent). Minskningen jämfört med november 2019 (före pandemin) är en effekt av de åtgärder som vidtagits under corona-pandemin.

Totalt antal läkarbesök och övriga vårdgivarbesök har ökat med 0,5 procent jämfört med samma period föregående år. Antalet distanskontakter har ökat med 28,1 procent jämfört med samma period 2020. Jämförelser med november 2019 (före pandemin) visar att förändringen tydligt kan kopplas samman med den pågående pandemin. Produktionen av operationer fortsätter vara på

en lägre nivå än före pandemin, under oktober-november har dock en ökning av produktionen skett.

Beläggningen i november på sjukhusen i Sunderbyn och Kalix är något högre än föregående år. På sjukhuset i Gällivare, Kiruna och Piteå har beläggningen minskat något jämfört med samma period föregående år.

För mer information se bilaga 2 Produktion och tillgänglighet per november 2021.

Personalsrapport

Regionen har per den sista november 6780 anställda varav 6211 tillsvidareanställda och 569 vikarier och tillfälligt anställda. Under november månad ökade antalet anställda i regionen med totalt 7 personer jämfört med föregående månad.

Från och med november månads personalsrapport är yrkesgruppen *Undersköterska* redovisad separat från huvudgruppen *Vård och omsorgsarbete m.m.* Antalet undersköterskor var under november månad 954 stycken varav 822 var tillsvidareanställda och 132 vikarier och tillfällig anställda. Jämfört med september 2019 har antalet anställda undersköterskor minskat med 6 st.

Den totala arbetade tiden inklusive inhyrd personal var i november 2021 0,4 procent högre jämfört med samma period 2020. Frånvaron har minskat med 66 årsarbetare. Inhyrd arbetskraft har ökat med 26,4 årsarbetare jämfört med samma period föregående år.

Extratiden i form av jour och beredskap, övertid och fyllnadstid för egen personal har ökat med 12,2 procent till och med november i år jämfört med samma period föregående år. Förändringen beror till stor del på den ansträngda situationen under året med resurskrävande covid-vård, vaccination, smittspårning och provtagning. I november månad motsvarade den totala extratiden 200 årsarbetare. Övertiden är den kategori som ökat mest med 22,1 procent jämfört med samma period föregående år på årsbasis, vilket motsvarar 22 årsarbetare.

Sjukfrånvaron ackumulerat till och med november är 5,8 procent. Det innebär att sjukfrånvaron sjunkit 0,45 procentenheter jämfört med samma period föregående år då sjukfrånvaron låg på 6,3 procent. Den korta sjukfrånvaron har minskat med 0,68 procentenheter jämfört med samma period föregående år och den långa har ökat med 0,23 procentenheter. Ökningen av den långa sjukfrånvaron har varit konstant under året.

Regionen kunde i år erbjuda all vårdpersonal lagstadgade fyra veckors semester under perioden juni-augusti. Den totala kostnaden inklusive tillhörande kostnad för övertid var 49,03 mnkr exklusive sociala avgifter vilket är 10,83 mnkr högre jämfört med 2020.

För mer information se bilaga 3 Personalrapport per november 2021 samt bilaga 4 Uppföljning sommarförmåner 2021.

Aktuella händelser

Region Norrbotten i lokala medier

Precis som i övriga Sverige har förlossningsvård varit en av de mest lyfta frågorna i lokala medier. Både villkor för barnmorskor, avstånd till förlossningsklinikerna och röster från föräldrar och blivande föräldrar har synts i rapporteringen.

Region Norrbottens stora vaccinationsdag har uppmärksammats veckorna innan dagen genomfördes. Medierna har även rapporterat på plats och i efterhand. Det har varit positiv publicitet.

Väntetider inom vården har också blivit omskrivet, oavsett om det gäller att vänta på vaccination eller att komma i kontakt med sin hälsocentral.

Mot slutet av perioden delades Region Norrbottens stipendium Rubus Arcticus, Heders- och förtjänststipendiet och idrottsstipendium ut. Det uppmärksammades av samtliga lokala medier.

Vaccinationer covid-19

I slutet av vecka 46 hade 407 556 doser getts och 87,2 procent av norrbottningarna är fullvaccinerade jämfört med 81,9 procent på riksnivå. Av de som är 65 år och äldre har 34 procent (21 909 personer) fått en tredje dos (35 procent för riket). Vaccinationstäckningen för dos 3 för personer på särskild boende ligger på 85 procent (79 procent på riksnivå). Det nationella målet är att vara klar vecka 50 med de över 65 år som kan ta sin tredje dos och det ser ut som att det kommer uppnås. Därför har regionen öppnat bokningen för kommande målgrupper som rekommenderas dos 3. Bemanningen är den största utmaningen nu, i synnerhet på den största vaccinationsmottagning i Luleå. Regionen har annonserat om behov av personal på vaccinationsmottagningarna vilket redan resulterat i flera intresseanmälningar.

Vaccinationsdagen den 20 november blev lyckad då drygt 1500 norrbottningar valde att ta sitt covidvaccin. Regionen kommer fortsätta med drop-in tider på vaccinationsmottagningarna då tillgängligheten är det viktigaste för att få upp vaccinationstäckningen i de grupper som inte är så angelägna om att vaccinera sig, till exempel de yngre målgrupperna. Att behöva boka en tid kan räcka som hinder för att vaccinera sig. Statistiken som är uppdelad i olika demografiska statistikområden visar glädjande nog en förbättring i flera av de områden som tidigare haft en vaccinationstäckning under 70 procent. Även om det har gjort flertalet insatser behöver mer göras för att öka vaccinationstäckningen framförallt i: Pajala utanför tätort (både män och kvinnor), Haparanda norra landsbygden (män) och Boden centrala (män). För att nå dessa grupper samverkar regionen med länsstyrelsen.

För barn 12-15 år är vaccinationstäckningen för dos 1 i Norrbotten 56 procent jämfört med 48,9 procent i riket. Insatserna på skolorna har delvis gett önskat resultat, men på vissa orter finns det helt enkelt inte tillräcklig vaccinationsvilja i denna målgrupp. Arbetet fortsätter med denna målgrupp i samverkan med elevhälsan. Kravet på vaccinationsbevis från den 1 december vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inomhus med fler än 100 personer kan bidra till att få upp vaccinationsviljan hos personer över 18 år. Men eftersom det inte finns samma krav på de yngre kan det inte förväntas ge någon effekt i de yngre målgrupperna.

Information från verksamheten

Förstärkt omhändertagande vid akut psykisk ohälsa

Under hösten har regionen inlett en satsning som syftar till att förbättra omhändertagande av patienter som lider av psykisk ohälsa. Satsningen är ett samarbete mellan psykiatri och akut omhändertagande och omfattar i nuläget följande aktiviteter.

- Mobila akutpsykiatriska enheter (MAE) har införts i Piteå och Sunderbyn. Enheterna är en bedömningsresurs som tillsammans med ambulanssjukvården kan larmas till patienter med psykiatriska tillstånd. Till att börja med finns insatsen att tillgå under helgernas eftermiddagar och kvällar i Piteå, Luleå och Bodens kommun samt i Älvsbyns centralort. Tiden är begränsad men anpassad utifrån att många andra instanser i samhället håller stängt då. MAE i Gällivare kommer starta upp i ett senare skede.
- Utbildning för ambulanspersonal i omhändertagande av patienter med psykiatriska sjukdomstillstånd har startat i mitten av november. Föreläsningarna genomförs digitalt.
- Dokument har tagits fram för vägledning vid risk- och vårdnivåbedömning samt val av transportsätt i samband med utfärdande av vårdintyg.
- Utbildning för ambulanspersonal, polis och räddningstjänst i akut omhändertagande av självmordsnära person startar inom kort.

Ytterligare aktiviteter planeras under 2022. Det återstår att hitta lösningar för hur ett förstärkt omhändertagande vid akut psykisk ohälsa kan utformas för glesbygden. Det behöver sannolikt bygga på samverkan mellan regionen och kommunala aktörer på orten.

Ny helikopterplatta vid Sunderby sjukhus

Den nya helikopterplattan i Sunderbyn är invigd. Plattan är placerad i direkt anslutning till akuthuset vilket innebär att patienterna inte behöver åka ambulans från helikoptern in till sjukhuset, utan kan transporteras in direkt från plattan. Det innebär en tidsbesparing på ca 30 minuter för patienterna vilket kan göra stor skillnad i omhändertagandet av patienten.

Begränsning för ambulanshelikoptern

Svensk Luftambulans, som idag driver ambulanshelikopter verksamhet i Värmland, Dalarna och Norrbotten, har fått ett säkerhetsinformationsmeddelande från tillverkaren Airbus om problem vid användningen av den helikoptermodell som förbundet nyligen införskaffat och som bland annat finns placerad i Norrbotten. Av säkerhetsskäl har Svensk luftambulans därför infört en begränsning i användningen av de berörda helikoptrarna vilket innebär att de tillsvidare inte får användas i temperaturer under 5 grader samt vid snörök eller dimma. Problemet är relaterat till ett filter i helikoptern och Airbus och övriga inblandad aktörer arbetar med att hitta en lösning så snart som möjligt. Under tiden begränsningen gäller använder region alternativa lösningar i form av vägburna transporter, ambulansflyg och samverkan med Västerbotten samt Finland och Norges helikopter verksamheter. Ansvaret att fatta beslut om helikoptrarna kan lyfta vilar på flygoperativa avdelningen hos Svensk luftambulans. Sammanlagt har Svensk Luftambulans fem helikoptrar stationerade i Värmland, Dalarna, Västerbotten och Norrbotten och alla berörs av beslutet.

Tandvård för barn och unga

Väntetiden inom avgiftsfri tandvård för barn och unga i Folktandvården är överlag hög i länet men det finns några orter som har lägre måluppfyllelse än önskvärt. I tabellen nedan ges en sammanställning av väntetidsläget.

Måluppfyllelse andel barn 3-23 år undersökta i tid (%) inom 3 månader

Klinik	Ort	Måluppfyllelse (%)
Mitt	Arjeplog	100
Mitt	Arvidsjaur	100
Mitt	Björknäs	100
Mitt	Jokkmokk	100
Mitt	Älvsbyn	100
Sydöst	Haparanda	100
Sydöst	Kalix	100
Sydöst	Piteå	100
Sydöst	Öjebyn	100
Sydöst	Överkalix	100
Sydöst	Övertorneå	100
Luleå	Porsudden	97
Luleå	TVC	98
Luleå	Örnäset	100
Norr	Gällivare	72,5
Norr	Karesuando	91
Norr	Kiruna	100
Norr	Pajala	100

Norr	Vittangi	100
Summa		97,5

Inom gruppen 3-23 år är 97,5 procent i tid i länet totalt. Inom gruppen 18-23 år är motsvarande siffra 98,6 procent.

Regiongemensamt

Smittskydd Norrbotten

Smittskydd Norrbottens arbete inriktas fortsatt på insatser mot covid-19-pandemin i länet. Covid-19-läget i Norrbotten under november har varit förhållandevis lugn och belastningen på slutenvården har varit måttlig. Vaccinationskampanjen har fått ett gott genomslag. Då smittspridningen ökar i omvärlden och nya mutationer av viruset är aktuella så förbereder sig länets smittskydd för att effektivt kunna genomföra de åtgärder kring nya restriktioner som flaggas från de statliga myndigheterna.

Under november har arbetet med att genomföra förebyggande insatser mot årets säsongsinfluensa påbörjats. Vaccinationsinsatsen inför årets influensa A kan komma att bli extra viktig då årets säsong ser ut att orsakas av typen H3N2. Den varianten har inte dominerat de senaste åren och immuniteten i befolkningen är sannolik dålig.

Smittskyddsläget i övrigt i länet får anses som lugnt.

Nationella Läkemedelslistan

Den 1 maj 2021 trädde lagen om nationell läkemedelslista i kraft. Den nationella läkemedelslistan innebär att man slår ihop befintliga register för receptläkemedel till ett enda register. Detta kommer att förbättra patientsäkerheten genom att det ger sjukvården, apoteken och patienten en samlad bild av patientens förskrivna och uthämtade läkemedel. Nationella läkemedelslistan hanteras av e-hälsomyndigheten och ska vara infört under 2023. Införandet sker i flera steg och under helgen 27-28 november genomförde e-hälsomyndigheten en teknisk lösning för en tillfällig kommunikation till det nya registret. Införandesteget innebar ett driftstopp under natten mot söndag 28 november.

Som vid alla it-förändringar fanns risken att något kunde gå fel. Därför hade regionen en beredskapsplan och regionens VAS-experten deltog aktivt under helgen, med testning mot vårt journalsystem. Införandet gick bra och innebär att från och med nu kommer receptförskrivna läkemedel från landets regioner, och alla andra vårdgivare, att finnas tillgängliga för vård, apotek och patienter. Registret kan nås via 1177 eller via den så kallade läkemedelskollen på e-hälsomyndighetens hemsida.

Utvärdering av jämställda beslut

Regionstyrelsen beslutade 8 maj 2019 (§ 132) att ge regiondirektören i uppdrag att inför 2020 ta fram en plan för hur ärendehanteringsprocessen ska utvecklas så att jämställda beslut kan fattas. Målet är att alla beslut, från och med 1 januari 2020, ska vara jämställda. Som en del i detta uppdaterades ärendemallen med ett avsnitt där handläggare ska motivera hur ett beslut kan komma att påverka utfallet för kvinnor respektive män. För att få till dessa motiveringar utbildades ett 30-tal personer som skriver ärenden. Även de förtroendevalda har fått utbildning i jämställdhet för att lättare förstå varför och på vilket sätt jämställdhet i beslut bör efterfrågas.

Regionstyrelsen beslutade den 3 februari 2021 (§17) att ge regiondirektören i uppdrag att återkomma med en utvärdering av arbetet med jämställda beslut. Utvärderingen innefattade följande steg.

1. Översyn av hur andra regioner/kommuner arbetat med jämställda beslut
2. Granskning av hur jämställdhet har motiverats i de första 100 besluten i regionstyrelsens sammanträden 28 januari 2020 – 15 september 2020
3. Dialog med handläggare
4. Dialog med politiker

Innan införandet av jämställda beslut hade ärenden inte en särskild skrivning om jämställdhet. Resultat av utvärderingen visar att efter införandet hade 28 ärenden av 100 en motivering avseende jämställdhet. Det är med andra ord 28 ärenden fler än innan. I 52 av ärendena används enbart standardmeningen som anger att beslutet inte bedöms ha någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. I 20 av ärendena saknas avsnittet om jämställdhet.

Resultat visar att regionen kommit en bit på vägen mot jämställda beslut men att det finns en hel del kvar att göra. Med utvärderingen som grund kommer arbetet med jämställda beslut vidareutvecklas i syfte att mer jämställda politiska beslut ska fattas.

För mer information se bilaga 5 Utvärdering av arbetet med jämställda beslut

Patientsäkerhet

Trycksårs-mätningen

Resultatet från regionens mätningar av trycksår hos inneliggande patienter visar att andelen patienter med trycksår har ökat från 16,2 procent 2020 till 21,5 procent 2021. En av orsakerna till den ökade andelen trycksår och andelen sjukhusförvärvade trycksår kan vara att under pandemin har vårdpersonal i större utsträckning behövt byta avdelning och arbetsuppgifter, vilket gjort det svårare att upprätthålla rutiner kopplat till tidiga riskbedömningar och förebyggande åtgärder. Många enheter har också tvingats pausa utbildningar

och nätverksträffar för trycksårsombud. Fokus bör nu ligga på att höja kunskapen om trycksår, bli bättre på att tidigt upptäcka patienter med risk för att utveckla trycksår och att tidigt starta upp med förebyggande åtgärder.

Följsamheten till föreskriften om basala hygienrutiner och klädregler

Följsamhet till basala hygienrutiner och klädregler samt kunskap om riskfaktorer är grundläggande i det förebyggande arbetet mot vårdrelaterade infektioner. Varje månad mäts följsamheten till basala hygienrutiner och klädregler. Verksamheterna genomför observationer och dokumenterar resultatet i regionens databas. Regionens månadsmätningar inom basala hygienrutiner visar en genomsnittlig följsamhet på 75 procent. För oktober månad låg följsamheten på 74 procent. Målet är 100 procent. Under året har andel mätande enheter sjunkit. I oktober månad var det 51 procent av verksamheterna som rapporterat in resultat från genomförda mätningar. Månaden innan i september var andel rapporterade enheter 59 procent. För att öka följsamheten och deltagandet i mätningarna är det viktigt att på övergripande chefsnivå men också i verksamheten följa resultatutvecklingen och efterfråga resultaten samt analysera vilka åtgärder som måste vidtas för att nå målet.

Lex Maria, händelseanalyser och suicid

En utredning och lex maria anmälan ska göras så fort som möjligt efter att en händelse inträffat. Under 2021 till och med början av november har 30 lex Maria anmälningar lämnats in till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Tolv ärenden är från 2021 och resterande från 2020. I oktober gjordes sju anmälningar och i november två. Antalet utredningar som inte har påbörjats på grund av brist på analysledare har ökat från 14 till 17. Trots utbildningsgång för analysledare i metoden för händelseanalys har antalet väntande analyser inte kunnat minska.

Under 2021 är det 11 suicid som kommit till lex Maria kännedom där en anmälan är gjord eller ska göras. Under 2020 var det totalt 12 suicid som lex Maria anmäldes.

En ny handbok för utredning av vårdskador har tagits fram. I den nya handboken beskrivs ett förenklat utredningsförfarande vid lex Maria anmälningar och utredningar. Utredningsmetoden kan användas i de fall där chefläkare med lex Maria ansvar bedömer att det är lämpligt.

Aktuella tillsynsärenden

Den 15 november genomförde Inspektionen för vård och omsorg (IVO) en digital inspektion i ett pågående tillsynsärende riktat mot akutmottagningen vid Sunderby sjukhus. Bakgrunden till inspektionen är att IVO under hösten 2017, våren 2018 och hösten 2019 genomfört inspektioner avseende patientsäkerheten för de patienter som vårdas kvar på akutmottagningen vid Sunderby sjukhus i väntan på en vårdplats inom slutenvården. Vid samtliga

dessa inspektioner har det framkommit att det finns kvarstående patientsäkerhetsrisker för dessa patienter. Den 13-14 oktober 2021 genomförde IVO en oanmäld inspektion vid akutmottagningen. IVO fick då en visning av de nya lokalerna och hade möjlighet att intervjua personal. Vid detta besök informerades om det förbättringsarbete med patientflöden på Sunderby sjukhus som planerades under vecka 44. Vid den digitala inspektionen den 15 november fick IVO en redogörelse av resultatet av arbetet. Vid inspektion deltog berörda verksamhetschefer, divisionschefer, regionens chefläkare och regionens hälso- och sjukvårdsdirektör. Efter detta kommer IVO att komma med ett beslut i ärendet.

Det pågår även två tillsyner av barn- och ungdomspsykiatri. Den ena tillsynen är riktad mot hanteringen av tvångsåtgärder generellt. Det är en uppföljning av IVO:s nationella tillsyn samt JO:s inspektion. Den andra tillsynen berör också beslut om tvångsåtgärder men för en enskild patient.

Regionala utvecklingsnämnden

Näringsliv och samhällsplanering

Europaforum Norra Sveriges rapportörmöte i Bryssel

Mellan den 10–12 oktober samlades politiker och tjänstemän från nätverket Europaforum Norra Sverige för ett rapportörmöte på plats i Bryssel. Det var ett fullspäckat schema med bland annat EU:s arktiska forum, interna workshops och externa talare från EU-institutionerna. Det övergripande temat för programmet var EU:s klimatpaket Fit for 55 samt EU:s arktiska politik.

Regional och lokal mobilisering för en hållbar samhällsomställning

Norrbotten befinner sig i Sveriges och världens centrum genom de stora investeringar som nu genomförs för att bygga verksamheter som stödjer en hållbar utveckling inom olika sektorer. Den omställning som krävs saknar historisk motsvarighet och ska genomföras på kort sikt. Region Norrbotten har tillsammans med Region Västerbotten ansökt om 60 miljoner kronor från EU för att bidra till att bygga kapacitet och förmåga hos kommuner och regioner att hantera samhällsomställning till följd av nya investeringar och etableringar i klimatförändringens spår.

EU-projektet medfinansieras av statliga medel och sker i nära samverkan med kommuner och Region Västerbotten.

Länstransportplanen 2022-2033

Processen för framtagande av länstransportplan för nästkommande planperiod 2022-2033 pågår. En remissversion kommer att skickas till länets kommuner samt andra aktörer för synpunkter. Under remisstiden avser regionen i samverkan med Trafikverket att erbjuda kommunerna möjlighet att delta på

ett dialogmöte. Efter färdigställande ska länstransportplanen redovisas till regeringen senast 30 april 2022. Planen fastställs slutligen i regionfullmäktige efter regeringens godkännande.

Kompetensförsörjning

Det regionala kompetensförsörjningsrådet, nu förkortat till Kompetensrådet, har fått en nystart med anledning av de stora utmaningarna som arbetsmarknaden i länet står inför med nyindustrialisering och stora pensionsavgångar. Från hösten 2021 ingår förutom offentliga aktörer även representanter från näringslivet.

Kulturverksamheterna

Arkivens dag

Den 13:e november arrangerades *Arkivens dag* på Arkivcentrum Norrbotten. Syftet med *Arkivens dag* är att öka allmänhetens förståelse för arkivens uppdrag som en förutsättning för ett öppet demokratiskt samhälle. Besökarna bjöds bland annat på en föreläsning om *Nazister i Norrbotten - en historisk återblick* och information om projektet *Norrbottenskalendern* där nutidens röster samlas in och där besökarna kunde bidra. Dagen besöktes av 118 personer.

Skapa dans

Skapa Dans är en koreografitävling för unga dansare och koreografer i åldrarna 14-22 år. Syftet är att uppmuntra till eget dansskapande samt att visa på den kreativitet, kompetens och det kunnande som finns hos dansutövande ungdomar. I oktober genomfördes en regiontävling där bidraget *Killing time* utsågs till vinnare och representant för Norrbotten. I november deltog bidrag från 13 regioner i riksfinalen i Stockholm.

Norrbottens Ungdomssymfoniker firar 30 år

Norrbottens Ungdomssymfoniker har under sina 30 år bedrivit långsiktigt arbete med konstnärlig- och pedagogisk verksamhet för barn och unga. För att fira jubileet hålls konserten *NUS 30 år! – en musikalisk solistbuffé*, där tidigare orkestermedlemmar sammanstrålar med den nuvarande orkesterbesättningen.

Ny utställning Galleri foajé uppmärksammar stipendiater

Utställningen *Rubus-konststipendiater* invigdes den 12 november på Galleri Foajé på Regionhuset i Luleå. Utställningen uppmärksammar Norrbottniska konstnärer som har tilldelats Rubus Arcticus stipendiet de fyra senaste åren: Jenny Nordmark, Anders Sunna, Thomas Hämén och Lotta Lampa. Rubus Arcticus ges ut av Region Norrbotten och stipendiet om 100 000 kronor vardera fördelas årligen på fyra stipendiater.

Jåhkåmåhkke Labut Dálvve - Jokkmokk i rörelse vinter

Dans och arrangörsveckan *Jåhkåmåhkke Labut Dálvve - Jokkmokk i rörelse vinter* genomförs den 25-28 november. Det är ett samverkansprojekt mellan danskonsulenten vid Region Norrbotten, Jokkmokks kommun, Jokkmokk

Riksteaterförening och Riksteatern i Norrbotten. Dagarna i november är en uppföljning av vårens dans- och arrangörsvecka och har fokus på samverkan och dansevenemang för en bred målgrupp.

Analysrapporter

Regionen fastställer årligen en analysplan som beskriver de analyser som ledningen valt att prioritera under året. Analyserna är ett komplement till den löpande uppföljningsverksamheten och ska fokusera på strategiskt prioriterade analysområden. Merparten av analyserna genomförs internt av regionen, men externa uppdragstagare kan också anlitas vid behov.

Analys av sexuell hälsa och rättigheter i norrlänen

Analysen är ett uppdrag i 2021 års analysplan och har genomförts av regionen. Analysrapporten bygger på Folkhälsomyndighetens undersökning om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) som genomfördes 2017. Enkäten hade en svarsfrekvens på 30 procent (2510 av 8336 tillfrågade). Det övergripande syftet med analysen är att få en bild av hur den sexuella hälsan och rättigheterna ser ut i Norra regionen samt hur regionens arbete kan förbättras för att möta befolkningens behov inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Rapporten har fyra teman: sexuell hälsa och vård, samtycke – en förutsättning för sexuell hälsa, pornografi och internet samt sexuell hälsa och egenmakt. Datat är inte nedbrytbart till regionnivå och det går därför inte att redovisa data enbart för Norrbotten.

Sammanfattning av resultatet

Den sexuella hälsan i norra regionen är relativt god men ojämnt fördelad. Den ojämlikhet som ses i hälsan generellt ses även i den sexuella hälsan. Det finns stora skillnader utifrån kön, ålder, utbildningslängd och könsidentitet/sexuell identitet i många av frågorna.

Sexuell ohälsa och vård

Andelen personer som har fått frågor om sin sexuella hälsa eller om sitt sexualliv i samband med besök i hälso- och sjukvården är högre för kvinnor än män, yngre än äldre, samt hbtq+-personer än heterosexuella cispersoner. Den sexuella ohälsan ser olika ut i olika grupper. Andelen som rapporterar att de har upplevt problem i relation till sexlivet under det senaste året är större för unga än äldre och med en större andel kvinnor än män. Hbtq+-personer har i högre utsträckning än heterosexuella cispersoner sökt råd och hjälp inom hälso- och sjukvården för upplevda sexuella problem utan att få hjälp. En tredjedel av de unga uppger att de har haft oskyddat samlag med tillfällig partner under det senaste året. Kvinnor har testat sig för klamydia i dubbelt så hög utsträckning som män.

Samtycke – en förutsättning för sexuell hälsa

Majoriteten av de personer som svarat på enkäten upplever att de får ha en relation med vem de vill, kan säga nej till sex och kan säga ifrån om ens sexpartner föreslår något som personen själv inte vill. Det finns dock skillnader

om jämförelser görs mellan kön, åldrar, utbildningslängd eller om hbtq+-personer jämförs med heterosexuella cispersoner. Precis som i övriga landet är sexuella trakasserier, övergrepp och sexuellt våld vanligt i de fyra norrlänen, särskilt bland kvinnor och yngre personer. De som har blivit utsatta för sexuellt våld rapporterar i lägre utsträckning god allmän och sexuell hälsa, jämfört med de som har blivit utsatta för sexuella trakasserier och förnedring, respektive de som inte har någon erfarenhet av våldsutsatthet.

Pornografi och internet

De flesta upplever att deras användning av internet inte påverkar sexlivet. När det kommer till pornografianvändning finns det skillnader främst mellan grupperna kvinnor och män samt utifrån ålder. Cirka två tredjedelar av männen och lite mindre än en tredjedel av kvinnorna använder pornografi. Det är vanligare att använda pornografi hos deltagarna som är mellan 16–44 år än hos deltagarna mellan 45–84 år. Hbtq+-personer använder pornografi i något större utsträckning än heterosexuella cispersoner. Tidigare forskning menar att det kan ha att göra med att hbtq+-personer finner pornografien utbildande och bekräftande. De flesta av deltagarna tycker inte att pornografi påverkar sexlivet.

Sexuell hälsa och egenmakt

Den sexuella hälsan och möjligheten att tillgodogöra sig sina sexuella rättigheter är över lag god i norrlänen men ojämnt fördelad utifrån kön, ålder, utbildningslängd och könsidentitet/sexuell identitet. Begreppet sexuell egenmakt står för att en människa känner sig fri att själv fatta beslut som rör när, hur och med vem en vill ha sex. Kvinnor, personer mellan 30–64 år, personer med lång utbildning och heterosexuella cispersoner rapporterar att de i högre utsträckning än andra kan ta initiativ till sex och föreslå för en partner hur de vill ha sex. De som har svarat att de känner sig fria att ta initiativ till sex och att de kan föreslå för en partner hur de vill ha sex rapporterar i högre utsträckning god allmän och sexuell hälsa jämfört med de som svarat att de sällan eller aldrig kan detta.

Rekommendationer

- **Öka kunskapen om SRHR** - Berörda yrkesgrupper ska ha rätt kompetens för att på ett respektfullt sätt våga och vilja lyfta frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
- **Integrera ett jämlikhetsperspektiv** - I insatser och arbete med SRHR behöver det tas hänsyn till den ojämlikhet i sexuell hälsa som syns i rapporten. Ojämlikheten behöver inte bara påtalas utan även kompenseras för genom ett aktivt, förebyggande och kompensatoriskt arbete.
- **Lyfta hälsofrämjande perspektiv** - Det är av vikt att SRHR-arbetet inte enbart bedrivs utifrån ett risk- och sjukdomsperspektiv utan även med ett hälsofrämjande perspektiv. Detta kan till exempel innebära insatser som stärker rättigheter, lyfter sexuell kommunikation eller har ett fokus på att förändra normer och maktstrukturer kring sex och sexualitet.
- **Förbättrad struktur** - Det behöver finnas en struktur för ett systematiskt arbete med SRHR inom regionen, inom såväl folkhälsoarbetet som

hälso- och sjukvården. Arbetet stärks genom samverkan med andra relevanta aktörer som Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, ideella organisationer, kvinno-, tjej-, och transjourer, elevhälsa, skolor och äldreomsorg.

- **Fortsätta att följa SRHR i norrlänen** - Det är av vikt att fortsätta att följa upp och undersöka SRHR i norrlänen. Befolkningsundersökningar kan kompletteras med kvalitativa undersökningar med olika målgrupper för att fånga upp andra.

För mer information se bilaga 6 Sexuell hälsa och rättigheter i norrlänen

Bilagor

1. Ekonomirapport per november 2021
2. Produktion och tillgänglighetsrapport per november 2021
3. Personalrapport per november 2021
4. Uppföljning sommarförmåner 2021
5. Utvärdering av arbetet med jämställda beslut
6. Sexuell hälsa och rättigheter i norrlänen